

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและสังเคราะห์สภาพการบริหารจัดการและมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน 2) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน 3) พัฒนารูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน และ 4) เพื่อยืนยันรูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน

กลุ่มตัวอย่างได้แบ่งเป็น 4 กลุ่มตามขั้นตอนการวิจัยคือ

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1.1 เอกสารเพื่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน

1.2 ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญด้านห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อการสัมภาษณ์ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน ลักษณะ Key Informant จำนวนทั้งสิ้น 5 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 2 แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

2.1 ผู้ให้บริการห้องสมุดประกอบด้วย ผู้บริหารและผูปฏิบัติงาน รวมจำนวนทั้งสิ้น 238 คน จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย 20 แห่ง

2.2 ผู้ใช้บริการห้องสมุดจำนวนทั้งสิ้น 942 คน จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย 20 แห่ง

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 3 แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

3.1 ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยภาครัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านห้องสมุดมหาวิทยาลัย เพื่อการสัมภาษณ์และประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบและวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Consistency: IOC) จำนวน 7 คน ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3.2 ผู้เชี่ยวชาญ บรรณารักษ์ และผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อการพิจารณาระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่อาเซียนโดยใช้การประชุมกลุ่ม (Focus Group) จำนวน 7 คน ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

4. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 4 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนารูปแบบ ด้านห้องสมุดมหาวิทยาลัย และอาเซียนศึกษา จำนวน 5 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง โดยการพิจารณาผลงานทางวิชาการ การวิจัยในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี

การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ซึ่งออกแบบการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและสังเคราะห์สภาพการบริหารจัดการและมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย เครื่องมือใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการเพื่อการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ t-test independent และ F-test

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน นำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาเป็นข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน แล้วนำเสนอผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญด้านห้องสมุด วิเคราะห์ประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบ (IOC) และพิจารณาระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่อาเซียนโดยใช้การประชุมกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยจากค่า IOC และวิเคราะห์เนื้อหาจากการประชุมกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 ยืนยันรูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบยืนยันรูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาและสังเคราะห์สภาพการบริหารจัดการและมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน

สภาพการบริหารจัดการห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เริ่มมีการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน การเตรียมการด้านการบริหารจัดการเริ่มตั้งแต่บางแห่งมีการจัดตั้งห้องสมุดอาเซียน ศูนย์อาเซียน ศูนย์เอเชียศึกษา ศูนย์สารสนเทศอาเซียน เป็นต้น นโยบายการบริหารจัดการมาจากนโยบายของมหาวิทยาลัยแล้วระบุเป็นพันธกิจของห้องสมุด ดังนั้นมหาวิทยาลัยที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสังกัดจึงต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนสู่ประชาคมอาเซียน ห้องสมุดแต่ละแห่งก็จะมีกำหนดนโยบายการบริหารให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย

ยกตัวอย่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยบางแห่ง มีพันธกิจคือ “ให้บริการวิชาการทางด้านภาษาต่างประเทศ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แก่ชุมชนและประชาคมอาเซียน” และแทบทุกมหาวิทยาลัยจะมีแผนการดำเนินงานสอดคล้องกับวิสัยทัศน์/พันธกิจ/เป้าหมายเพื่อรองรับสู่ประชาคมอาเซียน แต่ว่าห้องสมุดบางมหาวิทยาลัยได้ระบุว่ามีการมองข้ามการเข้าสู่อาเซียนแล้ว แต่รองรับประชาคมโลกมีการดำเนินงานระดับนานาชาติ มีหลักสูตรนานาชาติจำนวนมาก และมีนักศึกษาต่างชาติก็มาเรียนเป็นจำนวนมากเช่น นักศึกษาพม่า เวียดนาม ลาว และกัมพูชา เป็นต้น จึงไม่ได้เตรียมการอะไรมากนัก เพราะทรัพยากรสารสนเทศต้องจัดเตรียมไว้สำหรับหลักสูตรนานาชาติอยู่แล้ว

ประเด็นการดำเนินงานด้านการบริการ เน้นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อการบริการรองรับการศึกษาสู่อาเซียนเช่น แหล่งเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศอาเซียน โดยมีจัดมุมหนังสืออาเซียน ห้องบริการทรัพยากรสารสนเทศอาเซียน ห้องสมุดบางแห่งมีการจัดป้ายสัญลักษณ์อาเซียนอยู่ที่หน้าห้องสมุด มีการจัดสรรงบประมาณการบริหารและส่งเสริมกิจกรรม/โครงการรองรับประชาคมอาเซียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบางแห่งทำ MOU กับห้องสมุดประเทศลาว ก็จะดำเนินโครงการอาเซียนสัญจรเสมอ แต่การดำเนินงานด้านการบริการ การจัดโครงการ หรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แหล่งทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดส่วนใหญ่ระบุว่างบประมาณค่อนข้างน้อยเช่น จัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอาเซียนมากยิ่งขึ้น พัฒนาทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้อาเซียน จัดสื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเพื่อการบริการด้านการเรียนการสอนในระดับภูมิภาคอาเซียน พัฒนาระบบข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาอาเซียน บางแห่งบอกรับการเป็นสมาชิกกับฐานข้อมูลวารสารหรือหนังสือที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนเพื่อการบริการวิชาการและการวิจัยในระดับภูมิภาคอาเซียน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่าฐานข้อมูลยังมีไม่เพียงพอ แต่เฉพาะบางแห่งซึ่งเป็นส่วนน้อยที่มีการดำเนินการเรื่องห้องอาเซียน หรือมีหลักสูตรนานาชาติระบุว่ามีความพร้อมด้านฐานข้อมูลอาเซียน หรือฐานข้อมูลอื่นๆ เพื่อรองรับหลักสูตรที่เปิดสอนไม่ขาดแคลนเลย รวมถึงวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับอาเซียน บางครั้งมีการร้องขอข้อมูลวิทยานิพนธ์ระหว่างห้องสมุดจากต่างประเทศ ก็ดำเนินการให้ได้ นอกจากนี้การบริการสารสนเทศของห้องสมุดส่วนใหญ่มีบริการผ่านทางเว็บไซต์ มีการพัฒนาเว็บไซต์อย่างน้อย 2 ภาษาคือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บางแห่งอาจมี 3 ภาษาคือเพิ่มภาษาจีน หรือห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนบางแห่งเพิ่มภาษาพม่า เพราะมีการทำ MOU ด้านการศึกษากับประเทศพม่าด้วย ห้องสมุดบางแห่งมีการกำหนดเป้าประสงค์ด้านการบริการรองรับอาเซียนโดยกำหนดว่า ชุมชนและประชาคมอาเซียนได้รับการบริการวิชาการ มีการกำหนดกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างโอกาสในการบริการวิชาการด้านภาษาต่างประเทศ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแก่ชุมชนและประชาคมอาเซียน รวมถึงเพื่อเพิ่ม

ศักยภาพด้านภาษาต่างประเทศ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแก่ชุมชนและประชาคมอาเซียน และมีการประกันคุณภาพที่สอดคล้องกับนโยบายการประกันคุณภาพการบริการรองรับประชาคมอาเซียน

การเตรียมความพร้อมบุคลากรเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนทุกแห่งระบุว่าต้องเตรียมความพร้อมด้านภาษาต่างประเทศคือ ภาษาอังกฤษ เพราะเป็นภาษากลางของอาเซียน รองลงมาคือทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริการสืบค้น และการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้บริการเช่น การใช้เฟสบุ๊ก ไลน์ ส่วนใหญ่ให้บริการผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการบริการตอบคำถาม และการใช้บริการต่างๆ เมื่อมีการติดต่อจากผู้ใช้บริการ ห้องสมุดบางแห่งกำหนดเป็นเป้าประสงค์และตัวชี้วัดอย่างชัดเจนขององค์กรเช่น เป้าประสงค์เพื่อพัฒนาบุคลากรห้องสมุดให้มีศักยภาพด้านภาษา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ก็จะมีการกำหนดตัวชี้วัดว่า ต้องสอบผ่านเกณฑ์ภาษาอังกฤษจากสถาบันที่ได้รับการรับรอง มีการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาของกลุ่มประชาคมอาเซียน มีการแลกเปลี่ยนบุคลากรกับมหาวิทยาลัยในกลุ่มประชาคมอาเซียน ระดับความสำเร็จของการยกระดับทักษะและการสื่อสารภาษาต่างประเทศของบุคลากรเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบางแห่งมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรโดยให้ไปศึกษาดูงานห้องสมุดต่างประเทศ อันจะเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านบุคลากรต่อไป

ด้านทรัพยากรสารสนเทศและการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบางแห่งมีการพัฒนาเนื้อหาดิจิทัลมากกว่าหนึ่งภาษา แต่ระบุว่าค่อยๆ ทำยังมีไม่มาก งบประมาณการดำเนินงานยังน้อย ฐานข้อมูลส่วนใหญ่ สกอ. จัดสรรให้ เรื่องการจัดการทรัพยากรสารสนเทศควรจัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยให้มากขึ้น มีดิจิทัลคอลเลกชันให้มากขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันทรัพยากรสารสนเทศ

การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อบรรยากาศการเรียนรู้อาเซียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแทบทุกแห่งจะต้องมีมุมอาเซียนเพื่อสร้างบรรยากาศอาเซียน รวมถึงมีการจัดโครงการและพื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาเซียน

ในประเด็นความร่วมมือระหว่างห้องสมุดในระดับภูมิภาคอาเซียนยังมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นความร่วมมือภายในประเทศมากกว่า ยกเว้นห้องสมุดมหาวิทยาลัยในภูมิภาคบางแห่งสภาพปัจจุบันมีการทำ MOU กับมหาวิทยาลัยในประเทศพม่า ลาว แต่เน้นการดำเนินกิจกรรม/โครงการร่วมกันเท่านั้น ไม่ได้ทำการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันหรือแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างสถาบัน แต่ในอนาคตเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเต็มตัว ก็จะดำเนินการเรื่องความร่วมมือให้มากขึ้น

2. การศึกษาสภาพการบริหารจัดการเพื่อการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน

2.1 ผู้บริหารและปฏิบัติงานห้องสมุด จำนวน 238 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 75.60 ส่วนเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 24.40 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.30 รองลงมาคือ กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 26 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.90 ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 62.60 รองลงมาคือ กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 23.50 ลักษณะงานเป็นผู้บริหารคิดเป็นร้อยละ 12.60 ผู้ปฏิบัติงานคิดเป็นร้อยละ 87.40 ห้องสมุดในสังกัดสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ คิดเป็นร้อยละ 32.40 รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 32.40 เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพการทำงานห้องสมุดพบว่าประสิทธิภาพ 1-10 ปี มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 54.60 รองลงมาประสิทธิภาพ 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.40

การบริหารจัดการเพื่อการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่ประชาคมอาเซียนของกลุ่มผู้ให้บริการ การปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สามารถเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านบุคลากร การบริการ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (เครือข่ายความร่วมมือ การบริหาร) การจัดการทรัพยากรสารสนเทศและคลังความรู้ สุดท้ายด้านทรัพยากรสารสนเทศ

ผู้ให้บริการห้องสมุดที่มีเพศต่างกัน การปฏิบัติเพื่อการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่ประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน ผู้ให้บริการห้องสมุดที่มีอายุ ระดับการศึกษา และประสิทธิภาพการทำงานห้องสมุดต่างกัน มีสภาพการบริหารจัดการเพื่อการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่ประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ให้บริการห้องสมุดที่ห้องสมุดในสังกัดสถานศึกษาต่างกัน มีสภาพการบริหารจัดการเพื่อการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่ประชาคมอาเซียนต่างกัน สภาพการบริหารจัดการเพื่อการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีการปฏิบัติมากกว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยมีผลต่างของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติเท่ากับ 0.41 และ 0.37 ตามลำดับ นอกจากนี้สภาพการบริหารจัดการเพื่อการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏมีการปฏิบัติมากกว่าห้องสมุดห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยและสถาบันเอกชน โดยมีผลต่างของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติเท่ากับ 0.55, 0.51 และ 0.57 ตามลำดับ ส่วนผู้ให้บริการห้องสมุดที่มีลักษณะงานต่างกัน มีสภาพการบริหารจัดการเพื่อการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่ประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน

2.2 ผู้ใช้บริการห้องสมุด จำนวน 942 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.00 ส่วนเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 34.00 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 – 25 ปี คิดเป็นร้อยละ

89.60 ส่วนใหญ่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 86.90 ห้องสมุดในสังกัดสถานศึกษา ส่วนใหญ่เป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ คิดเป็นร้อยละ 28.10 รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 21.80

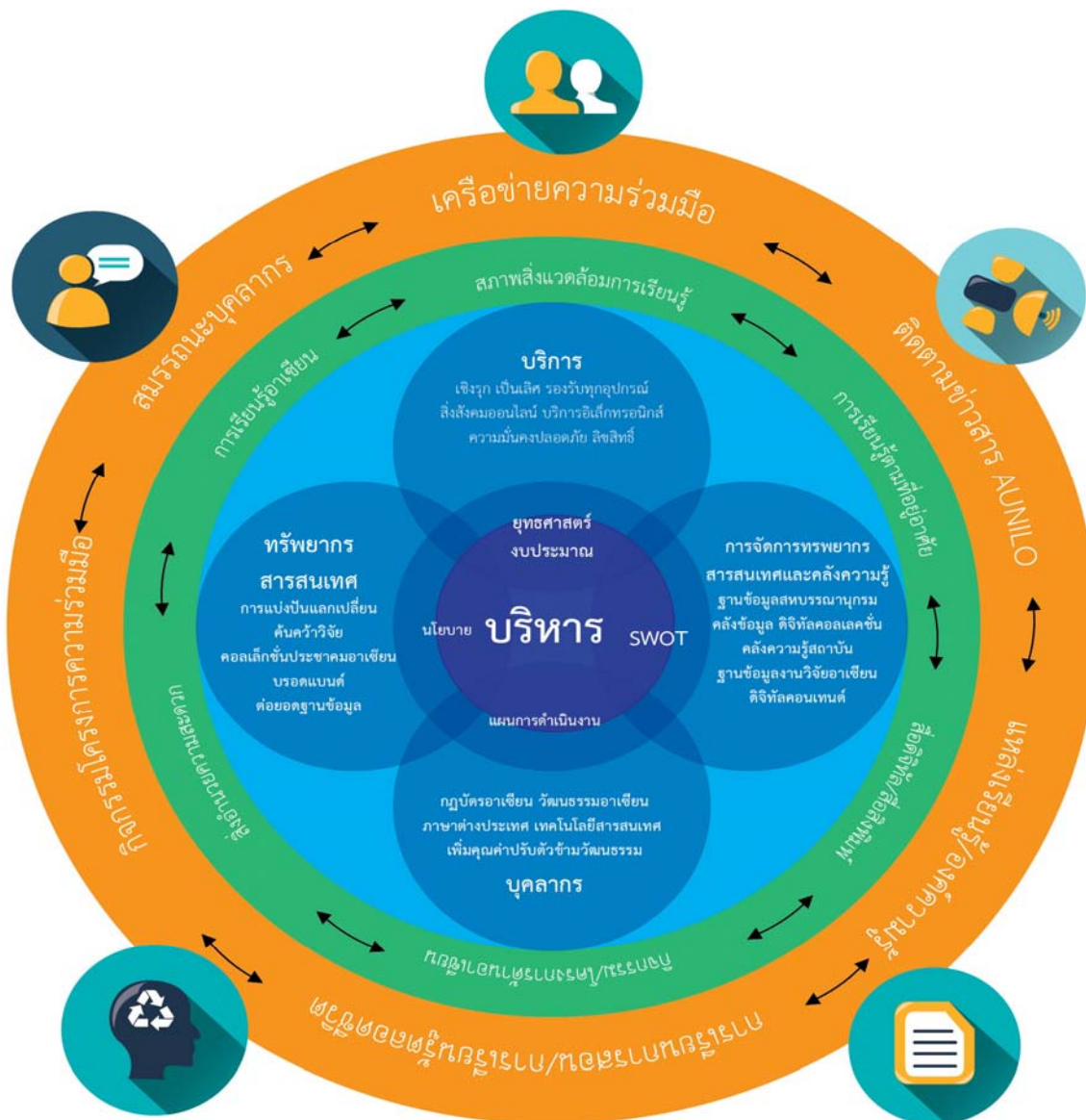
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อการเตรียมความพร้อมของห้องสมุด มหาวิทยาลัยสู่ประชาคมอาเซียนของกลุ่มผู้ใช้บริการ ความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ การบริการ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เครือข่ายความร่วมมือ บุคลากรการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและคลังความรู้สุดท้ายด้านการบริหาร

ผู้ใช้บริการห้องสมุดที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการเพื่อการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่ประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน ผู้ใช้บริการห้องสมุดที่มี อายุ และการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติของห้องสมุดเพื่อการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ใช้บริการห้องสมุดในสังกัดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติของห้องสมุดเพื่อการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนแตกต่างกัน สภาพการบริหารจัดการเพื่อการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏมีการปฏิบัติมากกว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยและสถาบันเอกชน โดยมีผลต่างของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติเท่ากับ 0.17 0.22 0.22 และ 0.23 ตามลำดับ

3. การพัฒนารูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน

การวิเคราะห์ประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบฯ (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญทุกองค์ประกอบ และทุกข้อในรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบมีค่าระหว่าง 0.71 – 1.00 ซึ่งถือว่าทุกข้อผ่านเกณฑ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบคือ การบริหาร การบริการ บุคลากร ทรัพยากรสารสนเทศ การจัดการทรัพยากรสารสนเทศและคลังความรู้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และเครือข่ายความร่วมมือ

4. การยืนยันรูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน

ภาพที่ 5.1 รูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน

ความคิดเห็นต่อรูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.86$, $S.D = 0.16$) ทุกองค์ประกอบความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นองค์ประกอบที่ 5 การจัดการทรัพยากรสารสนเทศและคลังความรู้ ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารจัดการห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เริ่มมีการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน นโยบายการบริหารจัดการมาจากนโยบายของมหาวิทยาลัยแล้วระบุเป็นพันธกิจของห้องสมุด ประเด็นการดำเนินงานเน้นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อรองรับการศึกษาสู่อาเซียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์ และเปี่ยมสุข พุงกาวิ (2554, หน้า 25) ที่พบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยบางแห่งมีการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน เพราะเป็นนโยบายในระดับมหาวิทยาลัยห้องสมุดจึงต้องนำมาปฏิบัติ นอกจากนี้การบริหารจัดการยังต้องพิจารณาถึงพื้นฐานความเข้าใจในบริบทของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น มีการผลักดันและความต้องการขับเคลื่อนร่วมกันให้บริหารจัดการประสบความสำเร็จ สำหรับสภาพปัจจุบันที่ห้องสมุดให้สำคัญเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนคือ การเตรียมความพร้อมบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านภาษาอังกฤษเพราะห้องสมุดทุกที่ให้ความสำคัญกับการอบรมพัฒนาบุคลากรด้านภาษาอังกฤษจะเห็นได้จากแผนปฏิบัติการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ (มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2557, หน้า 4) หลายแห่ง มีการระบุเป็นลายลักษณ์อักษรและจัดสรรงบประมาณเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านภาษาต่างประเทศ มีการจัดกิจกรรม/โครงการเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านภาษาเพื่อรองรับการเรียนรู้และการให้บริการเช่น อบรมภาษาต่างประเทศสำหรับบุคลากร ค่ายภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เป็นต้น ในการบริการด้านการเรียนการสอนและการวิจัยของห้องสมุดเพื่อยกระดับการบริการในระดับภูมิภาคอาเซียน ห้องสมุดส่วนใหญ่มีการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศให้อยู่ในรูปแบบสื่อดิจิทัล บริการรูปแบบเครือข่ายฐานข้อมูลและการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่ครอบคลุมการเรียนรู้และการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของกุลธิดา ท้วมสุข จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์ และกันยารัตน์ เควียเช่น (2554, หน้า 22) ที่นำเสนอว่า การให้บริการของห้องสมุดต้องเน้นการเข้าถึงสารสนเทศโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึง คนทำงานวิจัยเลือกที่จะสืบค้นและใช้สารสนเทศออนไลน์เป็นอันดับแรก ห้องสมุดจำเป็นต้องจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่มีความหลากหลาย และเหมาะสมกับบุคคลประเภทต่างๆ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ห้องสมุดปี ค.ศ. 2020 ของห้องสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ที่ระบุว่า ห้องสมุดจะต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การเข้าถึงแหล่งห้องสมุดดิจิทัลและการบริการให้ผู้ใช้ห้องสมุดสามารถเข้าถึงและเชื่อมต่อการบริการดิจิทัล (สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, 2556, หน้า 20)

2. สภาพการบริหารจัดการเพื่อการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่ประชาคมอาเซียน ของกลุ่มผู้ให้บริการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ใช้บริการห้องสมุดมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากกลุ่มผู้ใช้ได้รับการตอบสนองการให้บริการในระดับที่น่าพอใจจึงมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานหรือการบริหารจัดการเพื่อการเตรียมความพร้อมสู่

ประชาคมอาเซียนของห้องสมุดอยู่ในระดับที่มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มาตรฐานการให้บริการอยู่ในลำดับแรกที่มีการปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกันทั้งสองกลุ่ม จึงอาจกล่าวได้ว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญต่อการให้บริการมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าห้องสมุดมีบทบาทสำคัญในการสร้างให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ห้องสมุดเป็นแหล่งความรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน และยังคงทำหน้าที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ให้แก่กันและกันต่อไป (สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, 2556, หน้า 9) เมื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่ประชาคมอาเซียนของผู้ให้บริการห้องสมุดที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะงาน และประสบการณ์การทำงานห้องสมุดต่างกัน มีการปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ให้บริการห้องสมุด ที่มีห้องสมุดในสังกัดสถานศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนแตกต่างกัน สาเหตุที่ห้องสมุดในสังกัดสถานศึกษาต่างกันผู้ให้บริการห้องสมุดมีการปฏิบัติต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐและห้องสมุดของมหาวิทยาลัยราชภัฏจะดำเนินการมากที่สุดอาจเนื่องจากการกำหนดนโยบายระดับมหาวิทยาลัยแล้วลงสู่ห้องสมุด และได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม และเป็นลายลักษณ์อักษร (จุฑารัตน์ ศรารณะวงศ์ และเปี่ยมสุข ทุงกาวิ, 2556, หน้า 25; มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2557, หน้า 4) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความคิดเห็นการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่ประชาคมอาเซียนของผู้ให้บริการห้องสมุดที่มีเพศ อายุ และการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของห้องสมุดเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ใช้บริการห้องสมุดในสังกัดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติของห้องสมุดเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนแตกต่างกัน สอดคล้องกับกลุ่มผู้ให้บริการห้องสมุด และอาจเนื่องจาก ห้องสมุดในสถานศึกษาต่างกันย่อมมีความต้องการบริการที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ความคิดเห็นต่อมาตรฐานการให้บริการห้องสมุดการบริหารจัดการห้องสมุดเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนแตกต่างกัน

3. การวิเคราะห์ประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบฯ (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญทุกองค์ประกอบ และทุกข้อในรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบมีค่าระหว่าง 0.71 – 1.00 ซึ่งถือว่าทุกข้อผ่านเกณฑ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบคือ การบริหาร การบริการ บุคลากร ทรัพยากรสารสนเทศ การจัดการทรัพยากรสารสนเทศและคลังความรู้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และเครือข่ายความร่วมมือ โดยองค์ประกอบที่น่าเสนอได้อาศัยกรอบมาตรฐานห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษา และจะพบว่าองค์ประกอบที่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดให้ความสำคัญมากคือ การบริหาร การบริการ และบุคลากร สอดคล้องกับรูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (กุลธิดา ท้วมสุข จุฑารัตน์ ศรารณะวงศ์ และกันยารัตน์ เควียเช่น

,2554, หน้า 74) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมการใช้บริการและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา

4. รูปแบบห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D = 0.16) ทุกองค์ประกอบความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นองค์ประกอบที่ 5 การจัดการทรัพยากรสารสนเทศและคลังความรู้ ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะห้องสมุดมหาวิทยาลัยบางแห่งจำเป็นต้องอาศัยความพร้อมด้านบุคลากรในการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ การจัดทำคลังข้อมูล คลังความรู้ ที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ องค์ประกอบดังกล่าวจึงเหมาะกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีความพร้อมในกระบวนการดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากการศึกษาพบว่าห้องสมุดที่มีแนวปฏิบัติที่ด้านการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะมีความพร้อมในการการจัดตั้งศูนย์อาเซียนศึกษา การทำ MOU กับประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านทรัพยากรสารสนเทศและการพัฒนาบุคลากร รวมถึงการสร้างบรรยากาศการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนสม่ำเสมอ ดังนั้นห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่นำรูปแบบไปใช้จึงต้องเตรียมการด้านดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี

1.2 จากการศึกษาพบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยจะดำเนินการตามแนวนโยบายในระดับมหาวิทยาลัยว่ามีแนวนโยบาย เป้าประสงค์ และแผนการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนอย่างชัดเจนเช่น มีหลักสูตรอาเซียน การให้ความสำคัญในการพัฒนาบัณฑิตเพื่อรองรับตลาดแรงงานในภูมิภาคอาเซียน เป็นต้น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่นำรูปแบบไปใช้ต้องมีความพร้อมที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยอย่างเป็นรูปธรรม

1.3 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่นำรูปแบบไปใช้ต้องมีความพร้อมของสถานศึกษาแต่ละแห่งในหลายด้านเช่น งบประมาณ บุคลากร (ความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ทักษะคติ ค่านิยม) เทคโนโลยีสารสนเทศ (โครงสร้างพื้นฐาน ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์) จึงจะสามารถนำรูปแบบไปใช้ได้เป็นอย่างดีในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน เพราะบางแห่งอาจจะไม่มีความพร้อมด้านการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ เครือข่ายความร่วมมือ เป็นต้น

1.4 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งอยู่ในสังกัดสถานศึกษาที่แตกต่างกันคือ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัย/สถาบันเอกชน ดังนั้นแต่ละแห่งจะมีภารกิจที่แตกต่างกันจึงต้องปรับใช้

รูปแบบให้สอดคล้องกับภารกิจหรืออัตลักษณ์ของแต่ละมหาวิทยาลัยว่าจะต้องเน้นองค์ประกอบใด หรือองค์ประกอบใดต้องเพิ่มเติมรายละเอียดการดำเนินการตามภารกิจของมหาวิทยาลัย

1.5 จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาบุคลากรห้องสมุดนั้นมีความสำคัญมากในการเข้าสู่อาเซียน การนำรูปแบบไปใช้ต้องเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรเป็นอย่างมากในการสร้างความเข้าใจ ด้านอาเซียน ความร่วมมือเกี่ยวกับอาเซียน รวมถึงสมรรถนะของบุคลากรทั้งด้านภาษาต่างประเทศ และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการทำงานข้ามวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหรือรูปแบบห้องสมุดอื่นๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้ว

2.2 ควรมีการศึกษาและพัฒนาห้องสมุดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้ว